

CO JE TO VALAŠSKÁ KRAJINA?

Pestrá mozaika lesů, luk, pastvin a remízků. Hluboké lesy skýtající dřevo na valašské chalupy i na topení. Voňavé louky na začátku léta zářící množstvím barevných květů, které dávají seno na zimu. Pastviny s nízkou trávou, bečením ovcí a hlasy zvonců. Shluky starých dřevěnic s hospodářskými budovami. Obraz valašské krajiny, jak ji znali naši rodiče a prarodiče. My z ní známe už jen střípky. Poznajjí ji také naše děti?

HISTORIE OSÍDLENÍ ÚZEMÍ

První selské usedlosti, panské dvory a fojtství v Javorníkách byly zakládány v údolních nivách v době pozdně středověké. Stěžejní roli v osídlení Javorníků sehrála tzv. pasekářská a valašská kolonizace (16. a 17. století). Valašská kolonizace ovlivnila především způsob hospodaření, pasekářská kolonizace měla vliv na podobu osídlení. Na úkor lesa vznikaly pastviny a louky, které poskytovaly dostatek obživy pro zvířectvo.

SALAŠNICTVÍ

Salašnictvím nazýváme způsob chovu dobytka rozšířený v širší oblasti Karpat s přesahy na Balkán. Jeho specifická povaha spočívá v chovu zvláštní rasy ovcí, ovcí cápovitých, zvaných těž valašky, vyznačujících se hrubou vlnou, relativně dobrou doživostí, skromností a otužilostí, umožňující jejich pobyt na horských pastvinách přes celé léto, od května do září. Z jejich mléka se vyráběl zvláštní druh syra.

Stručný průvodce po Javorníkách / Vydala ACTAEA ve spolupráci se SCHKO Beskydy, SCHKO Kysuce a Alcedo za finanční podpory Krajského úřadu ve Zlíně / Texty: Kateřina Kočí, Jan Petřavský, Zuzana Pčolová / Foto: Petr Wolf, Zdeněk Hartinger, Jaroslav Velička, Tomáš Kašpar, Milena Kašparová, Karel Brož, archiv OVM Vsetín / Grafický design: © sumec+ryšková
Tisk: PROprint, Český Těšín / Rožnov p. R., 2003

LESY

Po poslední době ľadovej sa sformovali pralesy, ktoré pokrývali celé pohorie Javorníkov. Prevažnú časť lesných porastov vo vyššom horskom stupni zrejme tvorili horské bukove lesy. Najvyššie polohy osídlili jedľové a jedľovo - smrekové lesy. Na území sa vyskytujú najmä v úzkom páse vrchov Javorník, Hričovcov, Polom. V horskom stupni sa vyvinuli živné bukove a zmiešané jedľovo - bukove lesy, ktoré boli z väčšej časti premenené na pasienky a ornú pôdu. Pôvodné spoločenstvá sa zachovali len na extrémnych a neprístupných lokalitách.

LÚKY A PASTVINY

Pre javornický hrebeň medzi Kohútkou (912,9 m n. m.) a Veľkým Javorníkom (1071 m n. m.) sú typické bezlešé enklávy - polny. Vznikli vďaka využívaniu hrebeňových poloh na pasienie v minulosti, avšak od 80. rokov minulého storočia pomaly zarastajú. Veľké časti týchto plôch zarastli čučoriedkou (borůvkou). Lúčne biotopy tvoria vo valašskej krajine pestrú mozaiku. Lúky a pasienky Javorníkov sú bohaté na druhy kvitnúcich rastlín, vrátane liečivých bylín. Vyskytujú sa tu viaceré chránené a ohrozené druhy rastlín. V súčasnosti sa tradičné hospodárenie v Javorníkoch, ku ktorému patrila pastva (najmä oviec) a kosenie, vytráca, veľké plochy lúk a pasienkov zarastli a mnohé boli aj umelo zalesnené.

MOKŘADY

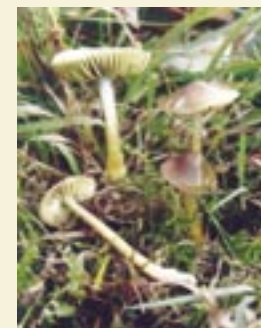
Malé mokřady na svahových pramenech a podél malých potůčků bývaly nedílnou součástí krajiny Javorníků. Před příchodem člověka na nich rostlo jen několik druhů rostlin. Člověk odlesnil krajinu a mokřady tedy mohly být osídleny větším počtem rostlinných druhů. V minulosti bývaly nejčastěji koseny spolu s ostatními loukami v okolí, a proto se na těchto místech vyvinula pozoruhodná vegetace mokřadních luk.

ROSTLINY, ŽIVOČICHOVÉ A HOUBY

Zbytky pralesovitých porostů obývá strakapoud bělohřbetý (ďateľ bielochrbtý), holub douphňák (holub plůžik), žluna šedá (žlna sivá) nebo datlík tříprstý (ďubník trojprstý), ale i vzácné sovy kulíšek nejmenší (kuvíčok vrabčí) nebo sýc rousný (půtik kapcavý) nebo dravci krahujec obecný (jastrab krahulec) či ostříž lesní (sokol lastovičiar). Na zdejších loukách a pastvinách žije chřástal polní (chrápkáč polný), na drobných mýtinách v lesích vzácný motýl jasoň dymnivkový (jasoň chochlačkový). V poslední době se také do Javorníků vrací velké šelmy - vlk, medvěd a rys, které k tomuto území neodmyslitelně patří.

Nedílnou součástí přírody Javorníků jsou také často přehlížené houby. Pro zajímavost můžeme zmínit korálovec jedlový (korálovec jedľový) nebo vzácný kotrč Němcův (kučierka Němcova). Na kmenech starých buků a třešní vyrůstají sytě žluté plodnice sírovce žltotooranžového (sírovec obyčajný). Na chudých loukách a pastvinách rostou houby pestřých barev - voskovky.

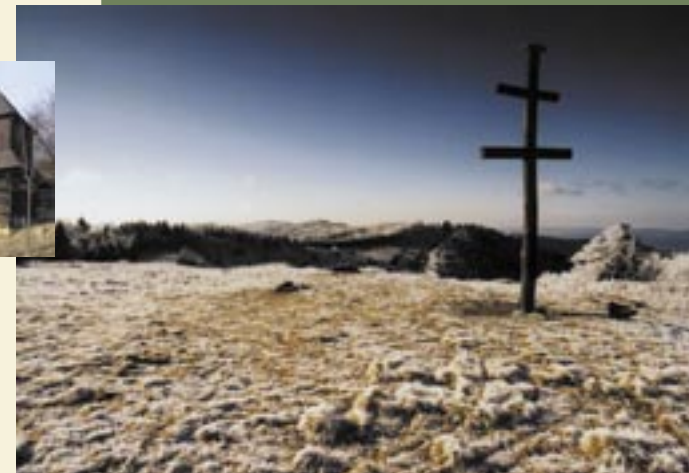

Na území Javorníků nalezneme velké množství vzácných a ohrožených druhů rostlin, živočichů a hub.

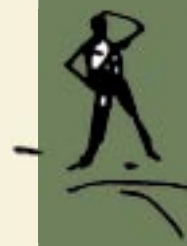
V Javorníkách roste např. sněžinka podsněžník (sněžinka jarná), mečík střechovitý (mečík škřidlicovitý), orlíček obecný (orlíček obyčajný), na polanách je častější hořec tolitový (horec luskáčovitý), lilie zlatohlavá (ľalia zlatohlavá), vzácný oměj pestřý (prilbica pestřá), mochna zlatá (nátržník zlatý) nebo chrpa měkká (nevädza mäkká). K vzácným, ale poměrně častým rostlinám luk patří orchideje.

stručný
průvodce
územím
Javorníků

Javornický hrebeň - malebné, přírodovědně, kulturně i historicky zajímavé území na hranici mezi Českou a Slovenskou republikou. Historie osídlení tohoto území člověkem není dlouhá, a přesto je nesmazatelně vepsaná do tváře zdejší krajiny. Valašské krajiny.

javorníky
západ

javorníky

západ

OCHRANA PŘÍRODY

Javorníky hřebeni představuje vzácné územie so zachovalou prírodou a malebnou krajinou, ktoré si isto zaslúžia našu ochranu. Pre svoju jedinečnosť sa toto územie stalo súčasťou dvoch chránených krajinných oblastí - CHKO Beskydy (ČR) a CHKO Kysuce (SR), ktoré na seba na hraničnom Javorníckom hrebenu navádzujú.

Okrem toho sa v tomto území tiež nachádzajú prírodné rezervácie a prírodné pamiatky, ktoré boli vyhlásené za účelom ochrany unikátnych spoločenstiev, vzácných druhov rastlín a živočíchov alebo zaujímavých geologických fenoménov.

Snad se Vám na Vaší pouti podaří zhlédnout vše, co k valašské krajině patří. Mějte tedy oči „na štěpkách“ a uši nastraženy.

1 - Střelná

Pohraniční obec ve sníženině Lyského průsmyku, oddělující Javorníky od Bílých Karpat. V obci zachováno dřevěné fojtství s hospodářskými objekty a zvoničkou. Průsmyk je důležitou dopravní spojnici České republiky a Slovenska.

2 - Čubův kopec (3,5 km)

Nejvyšší vrchol hřebínku vystupujícího mezi Střelnou a Francovou Lhotou. Místní vycházkový okruh je zpestřen dřevěnou vyhlídkovou věží s rozhledem zvláště na sever na údolí Senice a též okolní kopce jižní části Javorníků.

3 - Francova Lhota - Poschla (1,5 km)

Severovýchodní část poměrně rozlehlé zemědělské obce v údolí říčky Senice. Její nepřehlédnutelnou dominantou je košatý, zdravý, asi 400 let starý exemplář lípy velkolisté, zvané Kobzova.

4 - Mikolinův vrch (4 km)

Nevýrazný nejvyšší vrchol rozvodního pobočného hřbitku Javorníků mezi horním tokem Senice a potokem Beňadin na Slovensku. Rozhledy k severu na západní část hlavního hřebene Javorníků a na jih do Považí.

5 - Makyta (3,5 km)

Nejvyšší vrch západní části Javorníků, zcela zalesněný se zbytky původních bukových lesů s bohatým bylinným podrostem, např. kyčelnice žlaznatá (zubačka žliazkatá), pryšec mandloňový (mliečnik mandloňový), sněžna podsněžník (sneženka jarná). Klidová oblast s výskytem významných druhů zvěře (rys, vlk, medvěd). Významná křižovatka turistických cest. Naučná stezka se zde napojuje na státní hranici.

Odbočka Pulčinské skály - Šerklava (6 km)

Nevýrazný vrch v západní části hřebene s výhledy na louky a pastviny v okolí Valašské Senice (na jihu) a Zděchova (na severu).

Pulčinské skály (5 km)

Turisticky atraktivní území s výskytem významného geologického fenoménu - skalního města. Archeologické nálezy jak prehistorické, tak středověké (zbytky skalního hrádku). Skalní útvary odolného pískovce vypreparované z méně odolných hornin na vrcholu i svazích kopce Hradisko jsou spolu se zbytky zachovalých lesních porostů chráněny v Národní přírodní rezervaci Pulčín-Hradisko

Lidečko - Čertovy skály (4 km)

Průlomové údolí říčky Senice, doprovázené skalními stěnami vypreparovaných odolných pískovců, turisticky atraktivní a horolezecky využívané.

6 - Papajské sedlo (3 km)

Nejnižší sedlo v hřebeni Javorníků (691 m n.m.). Přírozený přechod využily jednotky I. čs. armádního sboru ke vstupu ze Slovenska na Moravu a osvobození Vsetína. Událost připomínají pomníčky. Slovenská část je lučinatá s výskytem chráněných rostlin.

7 - Krkostína (1 km)

Zalesněný vrch severně od Papajského sedla, prudký zlom státní hranice i hraniční turistické trasy směrem k jihu. Ideální možnost nástupu na naučnou stezku ve směru od Huslenek údolím Černé přes typické valašské enklávy na Čerňanské Kyčeře.

8 - Kyčera nad Boroškou (1,5 km)

Rozcestí turistických značených tras pod nevýraznou kótou Provaný v zalesněné části hlavního hřebene západně od Kohůtky. Vhodná možnost nástupu na naučnou stezku ve směru od centra Halenkova.

9 - Portáš - Kohůtka (4,5 km)

Známa rekreační oblast s početnými chatami a zjazdovými tratěmi, východisko turistických cest. Stanice horské služby. Název Portáš odkazuje k strážnému místu portášův (strážcov hranic) na blízkom Stolečnom vrchu. Slovo portáš pochádza z latinského slova porta (brána). Z nezalesnenej časti sú ďaleké rozhľady.

10 - Frňovské (3,5-5 km)

Klidová část hřebene, oblast poměrně rozsáhlých zachovalých lesních porostů (I. zóna CHKO Beskydy), významných z hlediska lesnického a ochrannářského, především zoologického.

11 - Malý Javorník - Chotárňa (2 km)

Poslední významný rozhľadový vrchol málo zalesnenej časti hrebeňa, koniec tzv. slovenského dielu na severnom svahu (ďalej na západ ide štátna hranica po hrebenu).

12 - Bukovina (1,5 km)

Sedlo na hlavnom hrebenu, turistická križovatka, zarastajúca horská lúka, jedno z posledných miest výskytu karpatského druhu nevädza mäkká (chrpa horská mäkká) na území Českej republiky.

13 - Strateneč (1,5 km)

Ploché vrch v odlesnenej časti hlavného hrebeňa s pamätníkom oslobodzovacích bojov z konca 2. sv. vojny v tvare veľkých betónových križov z roku 1969. Hrebeň s botanicky významnými druhmi, napr. prilbica pestrá (oměj pestrý), nátrník zlatý (mochna zlatá) a s ďalekými rozhľadmi.

14 - Stodoliská (1,5 km)

Nezalesnená časť hrebeňa západne od Veľkého Javorníka, botanicky cenná oblasť s výskytom chránených druhov, napr. kýchavica biela Lobelova (kýchavice bílá Lobelova), ľalia zlatohlavá (lílie zlatohlavá). Bývalá i perspektívna oblasť pre pastvu ovci. Odlesnený hrebeň poskytuje ďaleké výhľady jednak na sever na Vsetínske vrchy a Moravskosliezske Beskydy, jednak na juh k Považiu, na Strážovské vrchy a Malú Fatru.

15 - Veľký Javorník (1 km)

Najvyšší vrchol pohoria Javorníkov (1019 m n.m.) nevýrazného plochého tvaru ležiaci na území Slovenska. Na severnom svahu sa nachádza lesná rezervácia na ochranu jedľovo-bukových pralesovitých porastov.

16 - Kasárne (1,5 km)

Dnes dôležitá rekreačná oblasť a lyžiarske stredisko na severných svahoch Veľkého Javorníka na území Slovenska. Pôvodne strážne miesto na hranici s Uhrami. Kasáreň tu bola vybudovaná v roku 1833 behom epidémie cholery na slovenskej (uhorskej) strane.

17 - Hričovce - tur. rozcestie Čierna voda (2,5 km)

Na svahoch Hričovca, východne od turistického rozcestia Čierna voda, nad jedným z prameňov rieky Kysuce sa nachádza lesná jedľovo-smreková prírodná rezervácia Hričovce.

Odbočka Bumbálka - sedlo Pindula (2 km)

V sedle se nachází jeden z pomníků upomínajících partyzánské boje za 2. světové války. Ze sedla je vidět makovská osada Kopanice.

Makovský priesmyk - U tabulí (5,5 km)

Historicky i dopravně významný prechod karpatského hraničného hrebeňa s pamätníkom partizánskych bojov 2. svetovej vojny, vybudovaným v roku 1974. Neďaleko na území nazývanom Dupačka rastie jeden z nemnohých beskydských tisov.

odbočka Súkenická z Trojačky (2,5 km)

Věž mobilního operátora, stavebně upravená a využívaná jako rozhledna.

Bumbálka (1 km)

Významné turistické stredisko a východisko hrebenových cest, navázané na jeden z nejdůležitějších dopravních přechodů karpatského hraničného hrebeňa. Severovýchodně od Bumbálky se nachází Národní přírodní rezervace Salajka se zbytky přírodních karpatských jedlobukových lesů. Stáří jednotlivých stromů se odhaduje až na 300 let.